

SAOBRAĆAJNO OBRAZOVANJE I VASPITANJE KAŽNJENIH VOZAČA

Milan Vujančić¹, mr Relja Mirović², Dalibor Pešić³, Milan Božović⁴

Rezime: Ovaj rad se bavi vozačima koji čine prekršaje u saobraćaju, koje je potrebno edukovati putem dodatnih kurseva, kako bi se uklopili u sistem bezbjednih ponašanja, a one koji ne žele da promjene svoje stavove, ponašanja u saobraćaju, odnosno ne žele da se uklope u sistem bezbjednog ponašanja eliminiše ili spriječi njihovo učešće u saobraćaju.

KLJUČNE RIJEČI: ZoBS, VOZAČI, SAOBRAĆAJNI PREKRŠAJI, KAZNENI BODOVI, OBRAZOVANJE, VASPITANJE, STAVOVI.

1. UVOD

Saobraćajni prekršaji su slučajni događaji koji najčešće nastaju kao posledica nepoštovanja saobraćajnih propisa učesnika u saobraćaju i predstavljaju ozbiljan problem u sistemu bezbjednosti saobraćaja. Među učesnicima u saobraćaju najčešći prekršioci su vozači motornih vozila različitih profila. Njihovo ponašanje je izuzetan društveno opasan, a naučno kompleksan problem za čije rješavanje još uvijek ne postoje adekvatne metode, jer praktična iskustva ukazuju da se rješavanje ovog problema ne postiže na pravi način primjenom kaznenih mjera zbog njihovog prevashodno represivnog karaktera. Višebrojna istraživanja su ukazala da kaznena politika u saobraćaju treba, osim represije, da ima i preventivni karakter, ali i vaspitni uticaj na kažnjene vozače, kojima treba pružiti mogućnost rehabilitacije sa ciljno promjenjenim stavovima i ponašanjem.

Jedan od funkcionalnih ciljeva sistemskog kažnjavanja vozača u saobraćaju je da se vozači, koji nepoštuju propise iz oblasti Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima kategorišu kao nebezbjedni vozači ili agresivni i da se u postupanju sa takvim vozačima primjene metode unapređenja njihovog ponašanja. Zbog toga je danas aktuelan problem „**PROMJENE STAVOVA**“ unapređenja ponašanja vozača i determinisanje metoda saobraćajnog obrazovanja i revaspitanja kažnjениh vozača.

Jedan broj vozača često pravi prekršaje u saobraćaju. Uzroci prekršaja sigurno su različiti. Detaljne analize saobraćajnih prekršaja mogu korisno poslužiti za selekciju vozača kojima je potrebno dopunsko saobraćajno obrazovanje, kao i za preduzimanje drugih mjera u saobraćaju.

Prije sprovođenja programa za **promjenu stavova** vozača neophodno je analizirati prekršaje koje prave vozači, ali i uzroke zbog kojih vozači prave prekršaje. Nakon toga, cilj je stručno izdvojiti grupe vozača koji učestvuju u saobraćaju sa različitim uspijehom, odnosno sa različitim brojem učinjenih prekršaja. Na izdvojene grupe vozača potrebno je djelovati različitim i odgovarajućim akcijama u cilju promjene stavova vozača.

¹ Univerzitet u Beogradu, Saobraćajni fakultet, Katedra za bezbednost saobraćaja, Beograd, vujanic@mail.com

² Republička uprava za inspeksijske poslove, Banja Luka, r.mirovic@inspektorat.vladars.net

³ Saobraćajni fakultet, Katedra za bezbjednost saobraćaja i drumska vozila, Beograd, d.pesic@sf.bg.ac.rs

⁴ Vlada Republike Srbije, Ministarstvo saobraćaja, sektor za puteve i bezbednost saobraćaja, bozovicmilan@yahoo.com

2. NAČINI POBOLJŠANJA PONAŠANJA VOZAČA

Mogu se izdvojiti četiri grupe vozača za koje postoje odgovarajući ciljevi uticaja na njih:

1. podržati i podsticati najveći procenat vozača, koji voze bezbjedno, da nastave da se bezbjedno ponašaju u saobraćaju,
2. podržati malu grupu vozača, koji povremeno i rijetko čine ozbiljne saobraćajne prekršaje, da shvate svoju odgovornost, unaprede svoje ponašanje i u budućnosti ne čine ozbiljne prekršaje,
3. pažljivo i stručno izdvojiti malu grupu vozača, koji čine veliki broj prekršaja i organizovano pružiti stručnu i drugu pomoć u cilju promjene stavova i ponašanja ovih vozača u saobraćaju,
4. stručno i pažljivo izdvojiti vozače koji ponavljaju najteže saobraćajne prekršaje, a ne pristaju na promjene svog stava i ponašanja i ukloniti ih iz saobraćaja privremeno ili trajno.

Prema grupama vozača na koje je potrebno djelovati moguće je definisati ciljeve i načine djelovanja usmjerene na promjenu stavova vozača, a to su:

1. a) podsticati vozače koji posjeduju znanje i imaju formirane pravilne stavove o bezbjednom ponašanju da nastave da se bezbjedno ponašaju u saobraćaju i
b) formirati i učvrstiti stavove za bezbjedno ponašanje vozačima čije bezbjedno ponašanje je rezultat represivnih mjera.

Za realizaciju ovih ciljeva neophodno je:

- sprovesti i sprovoditi odgovarajuće kampanje,
- primjena kaznenih bodova, kao faktor održavanja dobrog vozačkog dosijea,
- povlasticama za osiguranje vozila stimulisati bezbjedne vozače.

2. formirati i učvrstiti stavove za bezbjedno ponašanje vozačima koji povremeno i rijetko prave prekršaje i razviti stavove, poboljšati znanje i unaprediti stavove za bezbjedno ponašanje u saobraćaju.

Za realizaciju ovih ciljeva neophodno je:

- sistemom kaznenih bodova, paralelno sa pohađanjem odgovarajućih seminara ili kurseva za vaspitanje i obrazovanje, promijeniti stavove i ponašanje vozača u saobraćaju,
- sprovoditi odgovarajuće kampanje,
- sistemom osiguranja podsticati bezbjedno učestvovanje vozača u saobraćaju.

3. djelovati na vozače koji često prave teške saobraćajne prekršaje pružanjem stručne pomoći u cilju shvatanja rizika u saobraćaju, razvijanja znanja, stavova i promjene ponašanja ka bezbjednom učešću u saobraćaju.

Za realizaciju ovih ciljeva neophodno je:

- sistemom kaznenih bodova, koji upravo ima najviše uticaja na ovu grupu vozača, kroz različite seminare, razgovore, oduzimanje vozačke dozvole, kurseve, ponavljanje testova i druge aukcije djelovati na poboljšanje vozača,
- sistemom osiguranja urediti visoke premije osiguranja za ovu grupu vozača u cilju destimulisanja nebezbjednog ponašanja.

4. uočiti i stručno izdvojiti jako malu grupu vozača koji često prave teške prekršaje i te vozače koji nemaju namjeru da promjene stavove i ponašanja isključiti iz saobraćaja.

ZoOBS [12], kojim je propisano preuređenje i unapređenje bezbjednosti saobraćaja, a u skladu sa propisima i standardima zemalja EU, takođe predstavlja akciju BiH usmjerenu ka unapređenju bezbjednosti saobraćaja i poboljšanju ponašanja vozača između ostalog. Sprovedenje programa za poboljšanje ponašanja vozača dalo bi očekivane pozitivne rezultate, te je neophodno analizirati prekršaje koje vozači prave i uzroke zbog kojih vozači prave prekršaje, a zatim stručno izdvojiti grupe vozača koji sa različitim uspjehom učestvuju u saobraćaju i na njih djelovati različitim akcijama.

Da bi program za poboljšanje ponašanja vozača uopšte funkcionisao, neophodno je da se ostvare sledeće pretpostavke:

- promjeni smisao vozačke dozvole,
- uspostavi odgovarajuća organizacije poslova,
- stručno planira sistem prinude,
- stručno planira i vodi dugotrajna kampanje,
- zakonska podrška postupcima za unapređenje ponašanja vozača,
- sistem kaznenih bodova,
- dobra i ažurna baze podataka i
- podrška državnih organa.

Stvaranjem osnova za uvođenje i sprovođenje programa za poboljšanje ponašanja vozača, neophodno je definisati najznačajnije mjere i postupke za poboljšanje ponašanja vozača. Poboljšanje ponašanja vozača predstavlja sistem mjera i aktivnosti koji obezbeđuje da se svaki vozač uklopi u šablon civilizovanog ponašanja na putevima i tako unapredi bezbjednost saobraćaja. Najčešće se primjenjuju sledeće aktivnosti:

- savjetodavna ili upozoravajuća pisma,
- lični (pojedinačni) razgovori,
- grupni sastanci i razgovori,
- razgovor sa psihologom (psihološko posmatranje),
- detaljnije ispitivanje stavova i ponašanja vozača (istraga vozača),
- upućivanje na detaljan ljekarski pregled (psihofizičko i psihološko testiranje vozača),
- kursevi (za korekciju vožnje, defanzivne vožnje, za prevenciju prekršaja i za prevenciju nezgode),
- ponavljanje nekog dijela (praktičan ili teorijski) ili cjelog vozačkog ispita,
- upućivanje vozača na poseban vozački ispit,
- ograničavanje, privremeno oduzimanje i ukidanje vozačke dozvole i
- oduzimanje vozila.

Krajnji cilj poboljšanja ponašanja vozača je osiguranje bezbjedne vožnje onih koji su već dobili vozačke dozvole, kao i ostalih osoba, učesnika u saobraćaju, na putevima. U tom smislu u programu poboljšanja ponašanja vozača u saobraćaju postavljaju se sledeća četiri zadatka:

- Poboljšanje stavova, tehnike i vještina vozača koji su, usljed saobraćajnih prekršaja i/ili umješnosti u saobraćajne nezgode, prepoznati kao rizični na putevima i jačanje volje ovih vozača da izgrade bolju vozačku praksu.
- Utvrđivanje da li je problem vozača u vezi sa vožnjom posljedica fizičkih i mentalnih smetnji, određivanje stepena smetnji i načina na koji utiču na bezbjedno upravljanje vozilom.
- Primjena odgovarajućih ograničenja za vozače sa određenim psihičkim smetnjama koje ih sprečavaju da se bezbjedno ponašaju.
- Sklanjanje sa puteva nebezbednih, nekompetetnih i fizički ili mentalno nepoželjnih vozača sistemom onemogućavanja da im se izdaju vozačke dozvole, oduzimanje vozačkih privilegija ili ograničenjem vozačkih privilegija.

3. SISTEM KAZNENIH BODOVA

Sistemi kaznenih bodova je usmjeren ka vozačima koji čine prekršaje u saobraćaju. Sistem bodovanja je objektivna način koji primjenjuju izdavači vozačkih dozvola radi identifikovanja vozača koji trebaju da poboljšaju svoju vožnju. On koristi brojčane vrijednosti za razne vrste saobraćajnih prekršaja, nezgoda, policijskih upozorenja itd.

Bodovi, određeni za razne prekršaje, evidentiraju se u dosije vozača, kako bi omogućili brzu identifikaciju vozača koji razvijaju jedan negativan zapisnik, tako da se može odmah preduzeti korektivna mjera. Kada sabiranjem bodovi dostignu određen broj, tada se preduzimaju mjere upućivanja na provjeru znanja iz teoretskog dijela ispita, privremeno oduzimanje vozačke dozvole. Međutim, sistemi vrlo često u većini zemalja omogućuju da uz pomoć rehabilitacionih programa vozač smanji određeni broj bodova u svom dosijeu, ili pak doda, u zavisnosti od sistema kaznenih bodova. Sistem kaznenih bodova je zastupljen u skoro svim evropskim zemljama i pokazao se u dosadašnjoj praksi kao vrlo popularan u javnosti. Javnost je uvidjela da se prema prekršiocima u saobraćaju ovim sistemom strožije postupa, a pogotovo prema prekršiocima koji često prave teže prekršaje u saobraćaju.

Sistem kaznenih bodova u svijetu i Evropi su vrlo slični po svom konceptu. Razlikuju se po tome da li se kazneni bodovi dobijaju ili oduzimaju i koliki je limit, odnosno granica za oduzimanje vozačke dozvole, ali i koliko su granice kaznenih bodova za ostale sankcije. Osim navedenih razlika i sličnosti, sistemi kaznenih bodova se razlikuju i po periodu „pamćenja“ bodova, odnosno „zaboravljanja“. Zemlje se, sa druge strane, uglavnom manje razlikuju po tome koliko određeni prekršaj vrijedi bodova.

Iako dodjeljivnje kaznenih bodova određenih prekršaja varira zavisno od država, metod njihove primjene ostaje sličan. Veća težina i samim tim i veći broj kaznenih bodova odnosi se na ozbiljnije prekršaje, a manja na one koje smatraju manje ozbiljnijim. Postoje dvije glavne osobine sistema kaznenih bodova po kojima se ti sistemi i razlikuju:

- Prva je težinska razlika – dodjeljivanje različitih brojčanih vrijednosti različitim prekršajima. Na primjer, napuštanje mjesta saobraćajne nezgode nosi 8 bodova. Drugi saobraćajni prekršaji učinjeni za vrijeme vožnje, kao što su nepropisna vožnja unazad, skretanje ili signalizacija iznosi 2-3 boda.
- Druga bitna osobina sistema bodovanja je, da automatski, čim se postigne određen broj bodova, za predviđen vremenski period, aktivira odgovarajući mehanizam sankcija. Zbog ovoga, ali i zbog različite težine prekršaja, vozač koji napravi više prekršaja koji su vrednovani sa većim brojem bodova, biće identifikovan kao problematičan vozač, prije nego što će biti slučaj sa onim vozačima koji imaju isti broj prekršaja koji nose manje vrijednosti kaznenih bodova.

Kada se utvrdi prekršaj i vozaču putem odgovarajućeg mehanizma dodjeli odgovarajući broj kaznenih bodova, taj broj bodova se upisuje u vozački dosije i neke od sledećih akcija mogu biti aktivirane:

- dosije vozača može biti provjeren i ukoliko je broj bodova takav da ne predviđa neku akciju vozački dosije se vraća nazad
- šalje se savjetodavno upozoravajuće pismo
- zahtjeva se lični intervju
- može se zahtjevati klinički ili grupni rad
- uslovno oslobađanje
- suspenzija vozačke dozvole na odgovarajući period
- provjera ispitivanjem znanja

- trajno oduzimanje vozačke dozvole
- zabrana polaganja
- privremeno/trajno oduzimanje vozila

Neke zemlje, pored određivanja kaznenih bodova za prekršaje, omogućavaju i dobijanje bodova za period dobre vožnje, tako da je moguće anulirati kaznene bodove i iz dosijea izbrisati sve kaznene bodove.

3.1. SISTEM KAZNENIH BODOVA PREMA ZoOBS BiH

Osnovni smisao kaznenih bodova je praćenje ponašanja vozača i stručno izdvajanje nebezbednih vozača, kako bi se prema njima preduzele odgovarajuće mjere. Vozaču motornog vozila koji je pravosnažnom sudskom odlukom kažnjen za prekršaje kažnjive po odredbama ovog Zakona koji definišu – novčane kazne, zabrane upravljanja, oduzimanje vozačke dozvole – određuju se i kazneni bodovi. Broj kaznenih bodova je jedan ili dva, zavisno od težine učinjenog prekršaja. Kazneni bodovi se evidentiraju u evidenciju vozača na osnovu pravosnažne sudske odluke. U slučaju sticanja kaznenih bodova kazna se izriče za prekršaj koji nosi veći broj kaznenih bodova.

Vozaču kojem je u roku od jedne godine zbog učinjenih prekršaja iz ovog Zakona, određeno najmanje sedam kaznenih bodova, nadležni organ kod kojeg se vodi u evidenciji pozvaće na predavanje o posljedicama koje proizilaze iz nepoštovanja ili nepoznavanja saobraćajnih propisa. Vozaču koji se ne odazove na predavanje iz ovog stava, rješenjem će se privremeno oduzeti vozačka dozvola, dok se ne odazove na predavanje. Žalba na rješenje o privremenom oduzimanju vozačke dozvole ne odlaže izvršenje rješenja.

Vozaču kojem je u roku od jedne godine zbog učinjenog prekršaja iz ovog zakona određeno najmanje deset kaznenih bodova biće oduzeta vozačka dozvola u trajanju od 30 dana i bit će upućen na provjeru poznavanja saobraćajnih propisa. Vozačka dozvola oduzeta na osnovu ovog stava bit će vraćena vozaču po isteku navedenog roka (30 dana), uz predočenje dokaza da je zadovoljio na provjeri poznavanja saobraćajnih propisa.

Vozaču kojem je u roku od dvije uzastopne godine, zbog učinjenih prekršaja iz ovog Zakona, ponovo bude određeno najmanje deset kaznenih bodova, bit će oduzeta vozačka dozvola u trajanju od 60 dana. Vozačka dozvola oduzeta na osnovu ovog stava bit će vraćena vozaču po isteku navedenog roka (60 dana), uz predočenje da je zadovoljio poznavanje saobraćajnih propisa.

Rješenje o oduzimanju vozačke dozvole donosi organ kod kojeg se vozač vodi u evidenciji. Žalba na rješenje ne odlaže izvršenje rješenja.

Vozač koji je pozvan na predavanje i koji pristupi provjeri poznavanja saobraćajnih propisa snosi troškove predavanja, odnosno provjere u visini koju odredi nadležni organ.

Vozač motornog vozila koji na provjeri ne pokaže potrebno znanje može se, na svoj način, podvrći ponovo provjeri poslije isteka 15 dana od dana prethodne provjere.

Ako vozač motornog vozila i poslije dvije provjere ne pokaže dovoljno znanja, ne može da pristupi daljoj provjeri dok ne istekne dva mjeseca od dana posljednje provjere.

Kazneni bodovi za pojedinačni prekršaj brišu se iz evidencije po isteku 12 mjeseci od dana kada su određeni, a za vozače prema kojima su izrečene mjere oduzimanja vozačke dozvole zbog propisanih razloga i upućivanja na predavanje i provjeru poznavanja saobraćajnih propisa, svi određeni kazneni bodovi se brišu nakon što pristupi i zadovolji na provjeri poznavanja saobraćajnih propisa.

Vozač kome je odlukom nadležnog organa zabranjeno upravljanje motornim vozilom vozač kome je vozačka dozvola oduzeta, vozač kome je vozačka dozvola privremeno oduzeta na licu mjesta, kao i vozač kome je vozačka dozvola zadržana, ne smije u saobraćaju na putu upravljati motornim vozilom za vrijeme trajanja zabrane, odnosno za vrijeme za koje mu je vozačka dozvola oduzeta ili zadržana.

4. PRIJEDLOG KURSEVA ZA UNAPREĐENJE PONAŠANJA VOZAČA

Unapređenje ponašanja vozača bazira se na tom da se negativni stavovi, saobraćajni prekršaji prema saobraćajnim propisima i društvenoj odgovornosti u saobraćaju promjene, jer postojeći stepen mjera za sankcionisanje (novčane kazne, isključenje iz saobraćaja i oduzimanje vozačke dozvole) nije dovoljan za postizanje cilja. Edukacija je ta koja vrši izolaciju vozača kojima je potrebno bolje objasniti odgovornosti koje su u vezi sa vožnjom. Unapređenje vozača putem kurseva predstavlja jedan od načina unapređenja ponašanja vozača i dio je sistemskog djelovanja na unapređenje ponašanja vozača. Unapređenje ponašanja vozača podrazumjeva da se svaki vozač uklopi u šablon zakonom propisanog ponašanja na putevima. Takvim ponašanjem vozači u smislu bezbjednosti, postaju prihvatljivi, među svim učesnicima u saobraćaju. Za vozače koji učine određen broj prekršaja u određenom periodu, odnosno koji sakupe određen broj kaznenih bodova, jedan od načina djelovanja na njih je edukativnim putem.

Bez obzira na stanje puteva, vozila i uticaja drugih objektivnih faktora, bezbjedno odvijanje saobraćaja u najvećoj mjeri zavisi od čovjeka, njegovih unutrašnjih izvora ponašanja i individualne reakcije na situacije sa kojima se susreće na putu. Psihofizičko stanje i sposobnosti čovjeka nisu samo bitne radi izbjegavanja subjektivne greške nego i radi eventualnog ublažavanja štetnog dejstva objektivnih faktora. Svakodnevno nastaju prekršaji zbog nepoštovanja saobraćajnih prekršaja. Neophodno je utvrditi šta se krije iza povreda pravila i propisa. Da bi vozač pravilno vodio vozilo po površini na kojoj se odvija saobraćaj, nije dovoljno da ima neophodno znanje iz oblasti saobraćajnih propisa, nego treba da ih pravilno primjenjuje (poštuje) zatim da ima odgovarajuću vještinu (tehniku) upravljanja vozilom, pravilne navike i da ima korektan odnos prema drugim učesnicima u saobraćaju, vozilu, putu itd. Istraživanjem saobraćajnih prekršaja utvrđeno je da se čini veći broj prekršaja, da se jedan broj prekršaja češće ponavlja (alkohol, upravljanje prije sticanja vozačke dozvole, upravljanje tehnički neispravnim vozilom, upravljanje neregistrovanim vozilom, itd.), da znatan broj saobraćajnih nezgoda nastaje zbog neprilagođene brzine, nedozvoljenih radnji vozilom u saobraćaju, nepoštovanja prvenstva prolaza, nedržanja odstojanja tokom vožnje, uticaja alkohola i opojnih sredstava, nepropisnog preticanja, mimoilaženja itd., od jedne grupe rizičnih vozača. Ovu grupu vozača bi uz adekvatne programe trebalo unaprediti i približiti grupi bezbjednih vozača.

4.1. PROGRAMI KURSEVA ZA UNAPREĐENJE PONAŠANJA VOZAČA

U razvijenim zemljama, a posebno u zemljama EU neprekidno se analiziraju efekti pojedinih mjera za unapređenje ponašanja vozača u saobraćaju, a takođe se razvijaju i metode usmjerene ka vozačima koji su skloni nebezbjednom ponašanju. U tim zemljama je primjenjen niz aktivnosti i propisan sistem mjera za formiranje stavova, širenje znanja i unapređenje ponašanja vozača u saobraćaju ka bezbjednom ponašanju. U ovim zemljama se primjenjuju različite vrste programa za unapređenje ponašanja vozača. Postoji program za korekciju vožnje, defanzivne vožnje, prevenciju saobraćajnih nezgoda, saobraćajnih prekršaja, programi za mlade vozače itd. Programi za unapređenje ponašanja vozača su usmjereni na specifičnu grupu prekršilaca sa ciljem davanja doprinosa unapređenju ukupne bezbjednosti saobraćaja na putevima.

4.2. KURS ZA UNAPREĐENJE PONAŠANJA VOZAČA U BiH (RS)

Način organizovanja predavanja o posljedicama koje proizilaze iz nepoštovanja ili nepoznavanja propisa o bezbjednosti saobraćaja na putevima i način provjere poznavanja propisa o bezbjednosti saobraćaja na putevima za vozače motornih vozila kojima su izdati kazneni bodovi u BiH propisano je Pravilnikom [14] u kojem je dat Program i vrijeme trajanja kursa.

Obzirom da se radi o rizičnoj skupini vozača koji prave najveći broj prekršaja u saobraćaju, potrebno je posvetiti posebnu pažnju njihovoj rehabilitaciji. Program obaveznih predavanja koji za cilj ima unapređenje ponašanja vozača, treba koncipirati tako da se ne svede na puku formalnost koja će se završiti tako što će prekršilac platiti odgovarajući iznos za pohađanje predavanja i biti samo fizički prisutan na istim, već treba da omogući aktivnu dvosmjernu komunikaciju vozača upućenih na predavanje i predavača tokom pohađanja kursa. Ministarstvo unutrašnjih poslova RS u RS nadležno je za poslove organizovanja i održavanja predavanja o posljedicama koje proizilaze iz nepoštovanja ili nepoznavanja propisa o bezbjednosti saobraćaja na putevima.

Program predavanja kurseva sastavni je dio Pravilnika o načinu održavanja predavanja o posljedicama koje proizilaze iz nepoštovanja ili nepoznavanja propisa o bezbjednosti saobraćaja na putevima, programu i načinu provjere poznavanja propisa o bezbjednosti saobraćaja na putevima, koji donešen od strane Ministra transporta i komunikacija BiH. Ovim Pravilnikom je propisan

- Nastavni plan i program kursa unapređenja znanja iz oblasti bezbjednosti saobraćaja,
- Način organizovanja i sprovođenja kursa unapređenja znanja iz oblasti bezbjednosti saobraćaja,
- Sadržaj i način obavljanja ispita unapređenja znanja iz oblasti bezbjednosti saobraćaja,
- Sadržaj potvrda i uvjerenja, način i postupak njihovog izdavanja i
- Način vođenja evidencija, u postupku provjere znanja vozača koji su upućeni na provjeru znanja, shodno odredbama člana 225. ZoOBS-a.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Najveći broj vozača poštuje saobraćajne propise, ponaša se bezbjedno u saobraćaju, odnosno vrlo rijetko čini neke od saobraćajnih prekršaja. Ovu većinsku grupu vozača potrebno je podržati u svom ponašanju i omogućiti im da budu još bezbjedniji. Odnosno ovu grupu vozača potrebno je zaštititi od manje grupe vozača koji često prave saobraćajne prekršaje. Manju grupu vozača koji često čine saobraćajne prekršaje potrebno je izdvojiti i sa njima raditi na mijenjanju njihovog ponašanja i saobraćajne kulture, ka bezbjednijem ponašanju. One vozače koji vrlo često prave saobraćajne prekršaje, a najčešće najteže saobraćajne prekršaje potrebno je uočiti i isključiti iz saobraćaja kao vozače. Kaznena politika ZoOBS-a, odnosno mogućnost izricanja kaznenih bodova, dobra evidencija, odnosno baza podataka o vozačima i saobraćajnim prekršajima, omogućavaju da se prekršioc saobraćajnih prekršaja identifikuju, isključe iz saobraćaja kao vozači i da se na iste djeluje, kako bi se njihovo ponašanje unapredilo, odnosno postigla veća saobraćajna zrelost, što podrazumjeva i mentalnu transformaciju, razvijanje „drumske svijesti“ i prilagođavanje čovjeka motornom vozilu i saobraćaju.

Da bi se unapredilo ponašanje vozača, mora se vozačima ukazati, kako bi shvatili da je određeno ponašanje u saobraćaju opasno (nepoželjno). Ako neko ne zna zašto je kažnjen on želi izbjeći kaznu, a ne mijenjati ponašanje. Od posebnog javnog i društvenog interesa je ispravljanje greški, što se može postići doobukom, pohađanjem odgovarajućih kurseva (za korekciju vožnje, defanzivne vožnje, za prevenciju saobraćajnih prekršaja, za prevenciju saobraćajnih nezgoda i dr.).

Unapređenje poboljšanja ponašanja kažnjenih vozača u svijetu, putem seminara, i ostalih vidova edukativnih sadržaja, kurseva koji vozači pohađaju, u zadnjih par decenija funkcioniše. Različiti su načini unapređenja kažnjenih vozača, ali u najvećem broju država razvijen je jedan vid edukativnih sadržaja, mada su neke zemlje otišle i korak dalje te primjenjuju i posebne edukativne sadržaje, koji se najčešće odnose na vozače koji upravljaju vozilom pod uticajem alkohola i drugih opojnih sredstava. U nekim zemljama pohađanje edukativnih sadržaja je dobrovoljno, dok je u nekim zemljama obavezno, a u oba slučaja omogućeno je smanjenje kaznenih bodova u evidenciji vozača pohađanjem ovih edukativnih sadržaja.

Osim obaveznog pohađanja kursa vozači koji su učinili određen broj prekršaja, moraju da izdvoje određeno vrijeme i sumu novca, kao i da polažu test na kraju kursa, kako bi ponovo mogli upravljati vozilom.

LITERATURA

- [1] Vujanić, M. i Lipovac, K.: Sistem kazni vozača, Sistem obuke vozača, Zbornik radova, Naučno-stručni skup, Apatin, maj 2002.
- [2] Lazić, K.: Kurs defanzivne vožnje, Sistem obuke vozača, Zbornik radova, naučno-stručni skup, Apatin, 2002.
- [3] Jovanović, D., Fenomenologija i etiologija ponašanja učesnika u saobraćaju, (magistarski rad), Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi sad, 2003.
- [4] Pešić, D., Vujanić, M.: Značaj stavova za bezbjedno ponašanje u saobraćaju, Časopis Saveza inženjera Srbije i Crne Gore – Tehnika, 3/2004, (Zbornik radova, Simpozijuma o saobraćaju sa međunarodnim učešćem – SAVREMENE STATISTIKE RAZVOJA SAOBRAĆAJNOG SISTEMA, EVROPA I NAŠA ZEMLJA), STR. 272 – 276, Beograd 2004.
Preving, 11. savjetovanje sa međunarodnim učešćem, Beograd, 13-14 novembar 2003.
- [5] Vujanić, M., Pešić, D., Božović, M.: Značaj lokalnih samouprava za unapređenje ponašanja učesnika u saobraćaju, Zbornik radova, II seminar, Uloga lokalne zajednice u bezbjednosti saobraćaja, str. 117-124, Saobraćajni fakultet, Beograd, 16. novembar, 2007.
- [6] Vasiljević, J.: Vozači visokog rizika – doprinos istraživanju uzroka povećanog rizika kod ovih vozača (doktorska disertacija), Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, 2009.
- [7] Lipovac, K., Jovanović, D., Uticaj stavova na ponašanje u saobraćaju, III međunarodni naučno-stručni skup Saobraćaj za novi milenij, Zbornik radova, str. 101-107, Banja Luka, 20-21. novembar, 2007.
- [8] Pešić, D.: Metod saobraćajnog obrazovanja i vaspitanja kažnjenih vozača, magistarski rad, Saobraćajni fakultet, Beograd, 2009.
- [9] Michiels, W., Gache, P., Danis, D., Favre, N., Fehlmann-Rielle, L., Rege-Colet, N., Perez, B., Nguyen-Thy, T.T., Vauthier, J.T.: *PRECASIA Program (Geneva, Switzerland), An Original Teaching Intervention Program of Rehabilitation for DUI (Alcohol) First Offenders*, Unité de Médecine et Psychologie du Trafic, Institut Universitaire de Médecine Légale, Geneva, Switzerland, Unité d'Alcoologie de Médecine Communautaire, Hôpital Universitaire, Geneva, Switzerland, [http://www.saaq.gouv.qc.ca/t2002/actes/pdf/\(28a\).pdf](http://www.saaq.gouv.qc.ca/t2002/actes/pdf/(28a).pdf), 2007.
- [10] N.Zuber; S.Alisaphiæ; Konceptija razvoja i strategije djelovanja prema mladim vozaèima na razini društva , ICTS 2000, 4. International conference on traffic science, Portorož, 2000, 10 stranica.

- [11] Mirovic, R.: Metod saobraćajnog obrazovanja i vaspitanja kažnjenih vozača, magistarski rad, Saobraćajni fakultet, Doboj, 2012.
- [12] Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini („Sl. Glasnik BiH“, broj 6/06; 75/06; 44/007; 84/09 i 48/10).
- [13] Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima u Republici Srpskoj. Sl. Glasnik RS, br. 63/2011.
- [14] Pravilnika o načinu održavanja predavanja o posljedicama koje proizilaze iz nepoštovanja ili nepoznavanja propisa o bezbjednosti saobraćaja na putevima, programu i načinu provjere poznavanja propisa o bezbjednosti saobraćaja na putevima, Sl. glasnik BiH, broj 36/13.